

una casa bona, passa per llí massa sovint, y en conversas íntimas filla y mare ha estranyat algú com aquella no 's fes ja dir: *mamá*.

Fa dias també que la minyona no té res que fer al quart de la noya, porque aquesta la guanya per ma y á no ser pels cuidados del noy xich lo canari s' hauria mort de fam, y com la senyora Madalena li ha sorprés totas aquestas nòvetats, y com se veu ab una noya que *fá planta al seu costat*, pensa sempre: *que saben los homes*, recordant la tossuda oposició del seu marit.

* * *

Ha arribat la festa de San Joseph, y 'ls tráfechs començats á la vijilia no se 'ls treuen de sóbra ni ab vuyt dias; s' ha emblanquinat la cuyna, s' ha tret l' estora del menjador, com es costum tots los anys en semblant diada; la senyora Madalena s' ha fet un tip d' ajudá á la minyona, y 'l senyor Joseph ha volgut que no li toquessin pera res la pisa del armari, porque aixó es cosa d' ell.

La tia de la noya, que tots los anys es convidada, s' ha cuidat de la crema qu' ha surtit ni feta de Monjas, y mentre s' espera l' hora d' aná á taula la senyora Madalena d' amagat del seu marit ha pogut dá' una escapada ab sa filla, puig que la sorpresa se li guarda pel vespre que hi haurán visitas.

Al baixar la escala, la vehina del segon pis ha obert la porta y tot fent: *ay! 'm creya qu' harian trucat*, troba motiu pera afagirhi: *hont van, hont van tan depressa?* pero la senyora Madalena, tot fent veure qu' en té molta, s' ha aturat dihent: *nos arribem ab la noya fins á la Mercé*, mentres posa sa filla á la vista de la vehina y arreglantli'l bucle li diu mitg renyantla, mig festejantla: *no sé com t' has vestit com si á dalt no tinguessis tres papers d' agullas*.

La vehina, com qui no s' en adona, tot es ferse ulls y sembla no deixar escapar ni una arruga del vestit de la noya: la conversa no té importància puig tota 's basa, en

si, si, dons vagi que 's divorceixin; trobarán un bon dia; oh, no, ja venim desseguida; pero es lo cas que á la senyora Madalena per mes que li consti la tafanería de la del segon pis, frisa porque aquesta 'n digui alguna cosa, y per altra part com la vehina no vol que sigui dit que nota, de segú que la deixa anar sense complaure; aixís es qu' aquesta no té mès remey qu' obrí la següent conversa:

—Donchs, qué no ha vist com hem posat la noya?

Y mentres la vehina, com sorpresa, busca alguna cosa que li cride l' ateneió segueix l' altra.

—De llarch, dona, de llarch...

—Ay, ay, no m' en havía adonat!..... carambas y te rahó!..... y que bé t' está noya: semblas una senyorassa, m' en alegro, m' en alegro. Veyám, entra, dona, vina á la claror.

La noya tota enrjalada ab los ulls baixos, franqueja la porta á una empenta de sa mare.

—Bè, noya, bè, fa la vehina, no deixant perdre cap detall del vestit, fas goig; y dirigitse á la mare: encare com no li feyan de moda, las noyas han de lluir, diferent de nosaltres: miri la mèva, sempre li dich lo mateix, mentres sigues jove no 't planvis res. També tot passa...

—Ay, ay, aquesta hechura no troba de moda, respon mitg picada la senyora Madalena, á fé que si aixó no es de moda ni may ¿vol saber quant costa de mans?..

—Bè, si vostè vol, fá la vehina interrompintla y fent lo desentés, cada hu se la fá la moda... Bè, noya, bè, ja pots ben anar per aixó, mes de quatre voldrian anar com tu.....

—Oh, aixó prou, fa la Senyora Madalena, creyentse aprofitar una ocasió per tornar las pilotas, y mes de quatre que jo 'n conech, fa ab certa intenció y volguent dir: *entenme.*

La vehina segueix com si sentis ploure, y sens desclavar los ulls del vestit.

—Ay, ay, fa de sopte, aquest *fay*, qu' es *fay* aixó?

La senyora Madalena acaba la paciencia y deixant mu-

da á la vehina desapareix ab la filla escalas avall, mentres murmura: *rojeja... l' de sa filla, que sino l' guarda un dia l' sol li pendrá per esca y no hi será á temps. No es de moda!... pot ser ho son los estalvis de terrissa que treu á taula, ó pot se's creu seguirla usant cuixineras de rovell...*

Per fí surten al carrer, la noya entrebanca á cada pas, y no gosa mirar á ningú; la mare tot mirántsela de reull li va un xich enderrera, per no perdre de vista l' cayent del róssech, que, si gosés, prou li posaria una agulla á la trinxia. D' en tan en tan alguna senyora mitj coneguda s' atura tota parada; algun jovenet al passar diu á la noya coses que la mare no enten, pero que la fan mitj riure y dir de certa manera: *que son ximples los homes.*

Pero al tombá 'ls Escudellers es ahont reb una verda-dera ovació la Senyora Madalena. Efectivament, d' un tros lluny, venen una mare y tres fillas qu' enrahonan tot acostantse, y com si amanintse pera un escàndol parlamentari, 's donguessin tanda pera 'ls discursos; al ser apropi de la Senyora Madalena y sa filla apretan lo pas, y tirantse als brassos de la noya, sens teme 'ls enmatxuchs del cos, li desembossan á un *contat rabiós* tants y tants petons, qu' apar vulguin aprofitar un *descuento* de juheu.

—Com va, Senyora Madalena?... Be, y vostes, Senyora Ignasieta?... Y que se li ha fet gran... Y tu, qué dius?... Filla, semblas una Senyorassa... Qu' has vist la Doloretas?... Cóm tens aquell cuixí?... Y tu, que ja has acabat la rellotjera?... Enretiris, Senyora Madalena: quina gent, encara no tenen lo carrer prou ample; no s' enfadi...

Tot aixó se sent, tenint tothom la paraula y armant tanta desafinació que cridan l' atenció de la gent que passa, lo qu' es del gust de la Senyora Madalena, perque aixis dona lloch á que la fornera, que prou las coneix, fassi notar ab poch dissimulo á una parroquiana la elegància de sa filla.

—Y bé noyas y bé, ahont aneu, aquest vespre? fa la Senyora Madalena.

—No, sé, diu la més gran: la mamá vol qu' anem á casa Donya Rafeleta: jugarém á prendas ó bé al quinto.

—Ca, torna aquella, y perque no venen á casa? Passarem 'l rato. Vínguenthi, Senyora Ignasieta...

—No sé que farem, fa aquesta.—Oh ara qu' hi penso: avuy es Sant Joseph!... Ay, dispensim, Senyora Madalena! Y que soch desmemoriada!... Que vol ferhi? Miri: desde la *Groga*, sab que estavam á Sant Gervasi?... Y què 'ns divertiam!... Pero era una broma ignocenta... S' en recorda? Donchs, com li deya, se 'm va fer un no sé que aquí al coll y desde llavoras... á vegadas he dit á 'questa: ni 'm recordo... ¿qué li diré jo?... Oy y ara que li parla va de Sant Gervasi ¿sab aquell jove que visitava las Gorchs? Donchs se ha casat ab una altra.

—Qué 'm diu? y tan aficionats que estavan.

—Ca, sino s' en pot fer cas dels homes, jo á vegadas ho dich á n' aquesta; no us en fieu, no us penseu que si guin com avans... aquella formalitat... Donchs, com li deya, vaja, m' en alegro y que tingan un felis dia, y tu també... ¡quina mossassa que se li ha fet!... Y quants anys té are, ¿catorze?

—Encara no 'ls té fets. Miri: va neixer al mateix, mateix dia que son pare 'n feya quarante: conti.

—Vaja, donchs, potser vindrem aquesta nit, adeu noya.

—Las esperem, fa la senyora Madalena, y aquí's tornan 'ls petons, com si al trobarse haguessin dit: á *compte yr á bescompte* sempre hi serem.

Per fi se separan, y la Senyora Madalena veu de qua d' ull com la senyora Ignasieta queda un rato aturada, contemplant lo cayent del vestit de la noya.

Arriban á la Mercé sens més contratemps: la missa es ja comensada y encara qu' al entrar las cadiras vagan, elles van á buscarlas al compás del róssech de la ferma casi al altar major.

* * *

Son las nou en punt, y uns quants amichs de la familia ja omplan la saleta bona de ca 'l Senyor Joseph. *Lo Senyor Dominguito*, antich tractant ab bestiá, y que per certa qüestió tinguda ab un company al escorxadó tocá 'l dos cap á América, d' ahont n' ha arrivat, si bé fet un ricatxo, per lo desitg que sempre ha tingut de deixá 'ls ossos á Espanya; la Senyora Ignasieta voltada de sas fillas; los Rafols, marit y muller, fets ab motlo un xich baldé de la centuria passada, y la *Senyora Encarnacion*, viuda d' un capitá de civils, y que no té més llàgrimas pera presentar los planys qu' exala prou mullats, sempre que de son *caro esposo* 's recorda, ni més llengua pera desfere contra un govern, que no la paga, *porque una no quiere ceder á ciertas exigencias*, son las personas més notables d' aquesta reunió de familia.

—Altrament, diu lo Senyor Dominguito, sembla estrany que pel Mars encare tinguem fret ¿no 'n sentan?

—Si; no; fan los demés segons lo recullit de roba que 's troba cada hú.

A n' aquí segueix un moment de calma: lo Senyor Dominguito s' alsà com mogut per una fíblada, y 's passeja amunt y avall del corredor.

—Y donchs, diu lo Sr. Joseph, que l' ensopega y creyentse descobert en sas funcions de majordom de cuyna, y donchs, repeteix tot aixugantse dels llabis, lo qu' hi deixa un tall que no está bé de sal, vosté ja 's passeja Senyor Dominguito.

—Qu' hi vol fer, respon aquest, sento 'l doloret que 'm vol corre y miro si aixís á cop de talons, n' hi faig temer alguna y privo que tregui 'l nas.

—Ja, ja, ja, fa rient lo Sr. Joseph, tot tocantli l' espatlla, vosté m' agrada porque tot ho pren aixís.

Segueix altre rato silenciós, y sols l' interromp lo Senyor Rafols dient:—¿qu' ho fa qu' avans no 's coneixian certas malalties?...

Ningú respon y ell segueix:

—Si, jo m' en recordo... en lo meu temps .. ara 'l món es dels tarats... ¿qu' hi farém?

Lo silenci pren nova possessió.

Lo Sr. Rafols segueix:

—Més de quatre vegadas la conducta...

Lo Senyor Dominguito s'atura devant del Sr. Rafols, com qui espera que vagi continuant pera respondre al total, pero al veure qu' aquest no's mou ab lo cap baix, y com si'l doloret aprofités aquesta pau dels talons pera manifestarse, torna amunt y avall, sens fer cas de las indirectas del vell.

La meytat del Sr. Rafols, preveyent alguna cosa desagradable s'apressura á mudar de conversa, y creyent aixecarla á desconeguda altura fa:

—Talment, com diu aquell Senyor, si qu' es estrany que encare fassin aquets dias tan frescos...

—Si, si, ja ho pot ben dir, observan los demés.

Y altre cop la conversa convida á estirarse y á contar las bigas del sostre, ó á imaginarse mil capritxosos dibujos trets de las pinturas casolanas de la paret.

La visita durant molt temps nò té més importancia, quan sentint una veu que fa: *ves que deuhen pensar aquella gent, vesten á la saleta... estant tots sols,* veuhen entrar al Senyor Joseph que tot fregantse las mans pregunta:

—Bé, bé, Senyors, que m' en diuhen del temps, ¿fresqueja?

—Si, ara 'n parlavam, fan totas las veus á coro.

Y tot segueix en lo mateix estat d'avans. De tant en tant algú's permet dir: *y donchs, com li proba'l Sant Joseph, ó bé: tocan dos quarts? ó bé: callin... semblava que sentia un combregá,* fins qu' al ultim venint á treurels de tant entusiasme y tant no entendres, lo soroll d'una ferma qu' arrossegá y unas veus que parlan de baix en baix, entra la Senyora Madalena y la noya posada de llarch. Tots los visitants s'aixecan y comensa una pluja tal de preguntas, admiracions y enhorabonas, que no es possible donarne compte.

—Y es la noya de la Senyora Madalena!

—La Doloretas?
 —Apenas la conech.
 —Ni jo.
 —Ni jo.
 —Pero aixó es un somni!
 —Com creixen!
 —Que s' ha fet alta!
 —Sembla una dona.
 —Senyora Madalena ja 'ns fan vergonya...
 —M' en alegro, per molts anys.
 —Ay Senyor, sembla qu' era ahir...

Lo Senyor Joseph á tot aixó s' está en un recó de la saleta no poguent aguantarse l' riure, y fent veure á sa muller, que ja ho sabia tot, que res li vé de nou, y que per ell aixó no es cap sorpresa.

—Com t' ho pensavas, fa á sa muller, lo meu si que t' vé de nou, y comensa á escorcollarse las butxacas, fins que troba una capseta ab unes arrecadas que no hi ha mes que veure.

—Veyam, veyam, esclama la noya, ay, que monas! y mes depressa que s' en fa carrech ja las rumbeja en las orellas.

Sa mare está ab las mans plegadas, y encantada devant de tanta novetat.

Los visitants no saben que dir á aquesta escena íntima de familia: tots están riallés pero d' una causa que 's prolonga massa y que 'ls fa estar ab una postura incòmoda.

—Y bé que me n' diuhen? pregunta.

—Amigu, diu la Senyora Ignasieta, li repetim la enhorabona, y qué bé li cau!... quin negre mes senyor!..... veyám: girat... qué bé!... Tombat... y la noya roda que rodarás al capritxo dels seus admiradors.

—Ningú com vosté pera fer aqueixas cosas, fa la Senyora Ràfols.

La viuda del capitá, qual enrahonament té un no sé que de lloro, tot es fer:

—Qué rico, qué rico, qué rico!

Tots los presents se desfan en felicitacions y paraulas d' aprobadíó als ditxosos pares de la noya, que no saben lo que 'ls hi passa.

La noya pren assiento per fi entre las fillas de la Senyora Ignasieta, y entra per la primera vegada de sa vida á formar en aquestas visitas propias de la gent com cal y que quan los costums de la vehina, ó las virtuts d' un que no ho sent, no ofereixen un retall prou ample de sa capa pera esser menjar de las estisoras, totas se desfan en esperiments atmosférichs, ó en bacainas de quart grau.

Com lo temps passa y al qui més qui menos li tancan la escala á las déu, si es qu' una hora avans ja la llantia no crema, tothom s' als desitjantse molts anys de vida y seguit cadascú pel seu camí.

La Senyora Ignasieta al se al carrer diu á sas fillas:

—Pot ser se pensan que may n' hem vist de noyas mudadas! Haveu reparat quantas arrugas li feya aquell cós?

—Aquesta m' ho deya, fá la gran: 'ls gurniments son de cotó.

Per sa part diu la Senyora Rafols á son espós!

—Has vist quin xasco? Ni un got d' orxata.

—No me 'n parlis, fa ell, l' altr' any van fé 'l mateix: son uns ratas.

Quant tots son fora, la Senyora Madalena tot posant los brassos en gerro, pregunta á son marit:

—Qué tal, encara no vols que la posi de llarch?

Lo Senyor Joseph arronça las espatllas temerós de donar la rahó á sa muller: tocan en aquell moment las déu: se la mira mitg rient, y diu per tota resposta:

—Anem al llit.

FRANCISCO MANEL PAU.

RECORT ALS POETES DE CATALUNYA

E scoltau, fills del cant y l' armonía:
E un peregrí ja vell y ple de dies
portant ab gran dolor ses melengías
vè á saludar vostra ciutat comtal.
Vingut es d' una terra molt preada;
lo cel allí se 'n riu; lo mar murmura;
plohuen flors, per tot temps, ab la dulçura
de llàgrimes d' amor angelical.

Y eixa terra, cantors, la meva patria,
es germana també de Barcelona:
te cenyida en lo front una corona,
té una llengua, una historia y un altar.
Jo vinch d' allí, mes rossegant per terra
lo recort dels meus anys que ja m' afonen
y eixos recorts, qu' al pas ja s' amontonen
sols me deixen alé pera plorar.

Jo soch vengut á contemplar les glories
dels gaiters d' aquest poble en sa grandea;
no repareu, cantors, en ma pobrea,
soch un desvalait, mes soch germá,
Doneume alberch de vostre noble temple
á la porta si os plau: d' allí porria
extàtic escoltar de l' armonía
l' eco sagrat, que fins lo cel s'en va.

Doneume alberch pera oferir al geni
no corona d' argent, ni menys daurada,
ni una flor per lo cant jamay guanyada,
no una rosella de lo meu verger.
Vull oferirli sols dels ulls caiguda,
exida de lo cor, ple de ternura,
una llàgrima sols, llàgrima pura
d' admiració y amor, suspí darrer.

¿Qué puch oferir mes, si entre pedralla
ha corregut, cantors, la mehua vida;
y la sendra del cap ja me convida
á jaurer en la pols d' algun fosar?
Una llágrima sols; Deu me la dona:
una llágrima sols es presentada..
Com perla del amor sia aceptada,
ella hasta el cel també pot aplegar.

Fills de lo Gay Saber, rassa beneita,
per els segles y Deu sempre guardada.
raça de bendició, raça envetjada,
naxcuda pera l' cant, la fe y el plor;
Planyeu encara mes: lo cel s' enfosca,
La mar, perdot lo blau, negra se posa
la tempesta s' veu prop; l' hom no reposa...
¿qui salvará del vent sols una flor?

Jo no vos puch seguir; jovens felibres;
mes jorns son ja contats: curta es la vida,
á pensar en la mort l' etat convida;
á la terra d' hont ve, se'n torna el pas.
L' arbre es caygut, per fi, mortes les fulles,
la áнима anvers lo cel va solitaria,
y pau y sempre pau es la plegaria
que del cant funeral dono al compás.

Gracias, germans, lo peregrí vos dona,
lo vell se 'n torna ja prop de sa fosa
hon tot son pensament finit s' enclosa
buscant en altre espay s' inspiració.
Comteu aytant; que fins l' alberch, hont ploro,
lo cant m' arrancará llágrima pura...
llágrima de consol en ma tristura
pera vosaltres sols de bendició.

VICENS BOIX.

À LA MEMORIA DEL ILLUSTRE ASÁRA

DIALÉCTE VALENCIÁ MODERN

Anchels puríssims! Aparteu el vél
que eixa mansió cubrix eternament.
Que vecha yo la llum del firmament,
y els meus cantars aplegarán al sel.

Si allá en l' Empiri la virtut no mor,
acaronada per la ma de Deu,
la glòria del que ensalse contempleu,
que son sepulcre brotará una flór.

Cantem al home que descansa en pau:
que el Siñor beneix en sa bondat
la llàgrima que arranca la pietat,
y allí en la llosa del sepulcre cau.

Anchels puríssims! Desendiu en vol
pera inspirarme funerari cant,
ya que en la terra mos inspira tant
el Deu qu'es posa per alfombra el sol.

Illustre Asara! Quin amarch recòrt
s' imprimix en nostra ànima aflichida,
considerant que al acabar ta vida,
¡quànt de bé á Espanya li robá la mort!

Com amich t' abrasá Napoleon:
te deu la Fransia señalet servisi:
Roma te deu son distingit patrici,
que la patria dels doctes es el mon.

En àrduo cas pera l' Europa crítich,
entre el saber y l' espirit fanàtic,
t' ostentares profundo diplomàtic,
y els pobles t' admiraren gran polítich.

Lliterat com artiste intelichent,

á tots els inspiraba simpatía
ton tracte afable que del bons es guía,
y sempre naix de educació ó talent.

Molta honra y molt be lograre fer
als homens útils y de incheni clar;
y dispensares protecció á la par
á les arts, á les lletres, al saber.

Huí el lliterat mes digne, en totes parts,
com el artiste, en el despreci mor;
perque este sige, en que s' adora al or,
es el sepulcre de les belles arts.

Despues de tanta sanch, á borbotó,
huí sols s' eleva la inmoral codisia;
la probitat, l' honor y la chustisia
s' afonen en lo fanch de la ambició.

La ignoransia servil té al mon percut.
Lo bona fe no s' guarda en cosa alguna;
y hasta inchusta y odiosa l' fortuna
busca al home ignorant ó corromput.

¡Sombra del docte Asara! Té el favor
y la intriga y mil trames prohibides
grans condecoracions prostituides,
que es lo mateix que deshonrar l' honor.

Malaim este sige de les llums,
que en ells sols reyna la vorás codicia,
y desmenten el nom de la chustisia
lleys molt odioses y pichors costums.

Be estás en eixa fossa ahon no se veu
la corrupció que la maldat destila!
Be estás en eixa eternitat tranquila,
ahon calla l'home perque parla Deu.

Ahí no ostenta repugnants cixemples
la vanitat d' ahon l' ambició dimana;
ni veus tan debil la miseria humana
en or y plata profanar els temples.

Allí el Señor de tot lo que ha criat
desperta á l' home que entre errors delira.
El mon es farsa, ostentasió, mentira;
pero Deu y la mort son veritat.

Els pobres débils som els richs y els forts
van á son fi, com á la mar els rius;
ya que vem tants de vicis en los vius,
cantem sixquera les virtuts dels morts.

Així el poeta que entre negre vel

l' arpa cubrix que l' armonia enserra,
per no encontrar inspiracio en la terra
busca entre 'ls morts la inspiracio del cel.

¡Ay digne Asara! Embecharé ta sort,
que así no tinch yo vida; no tinch gloria;
tu vius dels homens cults en la memoria;
yo eséptich miserable vixch ya mort.

Dichós aquell que mentres brama el vent
que bat les tores y la mar ensaña,
dorm molt tranquil en la felis cabaña
y les borrasques de este mon no sent.

¡Ay del que escolta en la callada nit
d' embecha venenosa l' eco insert,
y vent pera el seu cor el mon desert
un trist a Deu á la esperansa ha dit.

Be estás en el sepulcre, ahon no se veu
la corrupcio que la maldat destila!
Be estás en eixa eternitat tranquila
ahon calla l' home perque parla Deu.

CHUSEPH M.^o BONILLA.

LA VIOLA

Pitjor que mort | es vida sens plaher.
Cant d'amor. —A. March.

En un recó de bosch
Uña viola
Creixia trista y sola;
Y en mitj de sa anyoransa,
Perdentre l'esperansa
De veure 'l sol,
Així dolsa parlava
Y sospirava:
Escolteu de la viola
Lo desconsol.

—Jo sento la tebior
Del sol ixent;
Mormolar sento 'l vent;
Passarne las ramadas;
Del pastor las cantadas
Dolsas com mel.
¿Qué hi faig aquí tan sola?
¡Planyeus de la viola!
Féu lloch, fullas, féu lloch,
Que veuré 'l cel.

Jo sento la veu tendra
 Del rossinyol;
 Jo oich, de sol á sol,
 La veu enamorada
 De sa gentil aymada
 ¡Tan ignocent!
 Y á mí ningú m' escolta,
 y sols me volta
 La Mort: ¡quina durada
 Te 'l sofriment!

La rossa papallona,
 Tot volejant,
 Arreu me va cercant;
 lo meu perfum la guia;
 Sent prop, prest se desvía
 Presa de por:
 Tan sols venen á mí
 Cuchs de verí,
 Y tots me van voltant
 Brindantme amor.

Ja sento com ressona
 Per part de dalt
 Los cops de la destral
 Del pobre llenyater.
 M' apar sentí al fosser
 Cavant ma fossa;
 Pró al menys un sol moment
 Jo 'l firmament
 Vejés: per ell tant sols
 Mon afany gosa.

Del cel enamorada
 May veig la llum:
 Per ell es mon perfum,
 Per ell tota ma vida.
 Re 'm fa viure entristida
 D' anyorament,
 Si sols una vegada
 La nuvolada
 Vejés de mí allunyarse
 Un sol moment.

Ma dolsa soletat,
De mí volguda,
Sols es interrompuda
Pels cops que en las socadas
Fan petar las pedradas
de lo pastor.
Quants cops alguna á mi
Me sol ferí;
Mes ell es ignocent,
¡Pietat, Senyor!

Quants cops la pastoreta
Sol fé al passar,
Bells poms per regalar,
De flors, al seu promés.
A mí ningú 'm diu res;
May ningú 'm veu:
Jo 'm trobo aquí tancada
Y arrasserada
Com monja en qui tan sols
Hi te dret Deu.

Un jorn lo llenyater,
Sens reposar,
Lo tros ne va arrasar
Ben prest de la boscada;
Y al veurers deslliurada
De sa presó,
Sentintne per consol
Banyarla 'l sol,
¡Qué n' ets de dols, va dirne,
Primer petó!—

Desd' aquell jorn va anantse
Mitj mostiant;
Lo sol l'aná banyant,
Y ella va anar maraintse,
Mes tart, y tot morintse,
Aixís va dir:
Val mes finar cremada
D' esta besada,
Que entre ombras de la terra
Sempre sofrir.

Aprés, en pols desfeta,
Lo vent, d' un vol,
La dugué als raigs del sol
Que á posta devallava.
La pols que s' emportava
No tornarà;
Sols Deu qu' es lo seu guia
Sab be sa via:
La pols que 'l sol s'emporta
No 's perderà.

EMILI COCA Y COLLADO.

BIBLIOGRAFÍA

DOS LLIBRETS DE VERSOS.—Son los titolats respectivament *Flors de Maig*, l'un dedicat per alguns poetas catalans, inseguint una delicada costum iniciada l'any passat, á las noyas que assistiren á la vetllada literaria celebrada per la *Associació catalanista* l'endemá dels Jochs Florals; y *De flor á flor* l' altre escrit per D. Pau Bertran y Bros. Ab dues coleccions ho son de versos amatoris, de género íntim quasi tots, que es género que priva actualment entre 'ls poetes joves; per qual rahó'n parlem conjuntament.

Tomo d' ocasió l primer, petit ensaig lo segon, ni l' un ni l' altre, com serà fàcil compendre, ofereixen blanch suficient pera justificar un estudi crítich detingut. Ni sos mérits ni sos defectes, aixís de conjunt com individualment, son tants que 's destaquen á primera ni á ultima lectura, ni están las composicions contingudas en dits llibrerts tant desprovehidas dels primers que, per lo regular, fins las menos bonas no sian passadoras.

Distingéixense especialment en las *Flors de Maig*: *L' estel*, *Aubada* la qual recomanem als compositors; *Sempreiva*, per son moviment final sobre tot; *Petits quadros*, *¿Fou pecat?* per la ingenuitat de sa forma, *Cuestió de temps*, *Plan*, *¿No es morta?*, que te un tema ben trovat si bé hi sobran variacions; *Aubada*, embellida per dues ó tres imatges y per sa versificació intatxable; y, per fi, las que sense mes títol que tres estrelles figuran en las planas 5 y 33.

En quant á los *dotze posadas d' un poema*,-aixís las intitula l' autor,—que forman la reduhida colecció *De flor á flor*, no hem de caillar la impresió, purament individual, que 'ns causa sa lectura. Hi veyem en quasi totas mes art que sentiment, lo qual es grave defecte en poesias amatorias íntimas com son elles, perque si bé en tesis general no considerem d' absoluta necessitat en lo poeta que escriu

d' amor, la exaltació personal produïda per aquell sentiment, ni creyem impossible l' apassionament literari sense l' apassionament moral, en canvi 'ns sembla indispensable que la ficció, quan sia tal, revestesca formes tant animades que 'l lector no 's veja obligat pera sentir, á convences á sí mateix de que té de ferho; que quan begue d' aquella aigua no haja de pensar en si raja gracias á la existencia d' un manantial que alimenta la font, ó per la virtut miraculosa de la vareta del art que ha convertit la penya en aigua viva.

¿Com sentir l' afecte que 'l poeta canta, v. gr. en las composiciones que duhen los nombres VII, X y XII si al llegirlas es impossible no adonarse de que lo que puja mes es lo recort de costums ó de supersticions populars, y que l' element íntim hi es, mes que res, com pretest pera encabir aquells recorts? ¿*Neguit*, qué es sino un ensaig, desgraciat per cert, d' una forma métrica nova? ¿Perqué al *Fel per fel* afegirhi las quatre estrofas derreras que privan de tota sa impresió al pensament espressat en las tres 6, potser mellor, en las duas priméras, pensament nou y de bona lley poética?

Ademés, la versificació, á pesar de que está perfectament arreglada á las lleys de la métrica, apar dura y violenta no pocas vegadas, lo qual tant se deu als giros estranyos que dona 'l poeta á la frase, com á la soldadura á alguns versos de certas paraulas que no hi tenen altre missió que la de fer lo pes quan lo pes queda curt. Ab aquestas salvetats, creyem poder recomanar al lector v. gr. *L' infinit*, la *Epistola* ja citada, no per las qualitats de poesía amatoria si-no per alguns fragments descriptius de bon colorit que la esmaltan y per algunas de las imatges; *Llavoires y are*, que es de forma, apart de ser artificiosa, la mes acabada; y essent benévol, per lo poétich de la comparació final, lo sonet que va en cap de la colecció.

Conste, empéro, que tot en tot, y essent com son aquests los primers passos d' un poeta, hi ha en ells qualitats que son auguri inequívoch de mellors cosas.

GUIA-CICERONE DE LÈRIDA.—Lleyda, ab tot y ser una de las quatre ciutats catalanas mes importants, ab tot y sa significació històrica acreditada ja en las primeras planas dels analis de la Catalunya primitiva, ab tot y la importància de sos monuments disminuïda pero no esborrada del tot per lo decurs dels temps y 'l vandalisme ayrat y 'l vandalisme manso d' estranyos y de propis, ab tot y l' interès, en una paraula, que tantas circumstancies reunidas han d' inspirar al viatger, careixia fins are de un llíbre que resumint en breus planas sos recorts é inventariant sumariament las riquesas existents, servis de fil per medi del qual guiar-se aquells que en las escursions cercan alguna cosa més que veure balcons, y botigas, y carrers, y plassas; cercan materias en las cuales estudiar y aumentar sos coneixements y fer fructuosos sos viatges.

Ningú ab mes coneixement de causa pera escriure aquesta obra que 'l qui ha escrit la que anunciem, D. Joseph Pleyan de Porta, escriptor á qui deu molt la historia de Lleyda per sos *Apuntes* de que molt avans d' ara havem parlat favorablement als nostres lectors, y que la coneix lo bastant á fondo pera poder fer la tria de tot lo que per sa importancia mereix esse inclós en una Guia-cicerone, obra que no pot surtirse de certs límits, pero que necessita á la vegada, si te de respondrer á son objecte, no ser escessivament sóbria de notícias. Escusat es dir en consecuencia que 'l Sr. Pleyan ha sabut sortir ayrós de sa empresa, á lo qual no contribuheix poch lo método clar que ha empleat y la atinada divisió de materias.

Aumentan la utilitat de la *Guia-cicerone de Lérida* las dues derrieras seccions, d' anuncis la una , y l' altra comprensiva de quants datos pot necessitar lo foraster sobre 'ls distints serveys de tot ordre organisats en aquella capital.

VERSONS LLATINS Y GRECHS DE JOSEPH DE SPUCHES.—Sí, versos llatins y grechs en plé any 1877, veritable anacronisme per alguns, veritable estranyesa per tots en aquesta terra hont lo saber llatí fa lo que solen dir *neo*, perqué 'l llatí s' estudia en los Instituts, pero s' apren en los Seminaris. Sols una decidida afició pot fer que 'ls estudis fets en aquells no se 'ls endugué 'l vent.

Los versos llatíns del poeta siciliá Spuches, inclosos en la colecció que s' ha servit remétrens, poden potser dividir-se en dues seccions: una, comprensiva de bastants epígramas, pero no epígramas en la accepció moderna de aquesta paraula, sino en la antigua, que, infinitament mes lata, abraçava tota classe de composicions de dimensions petitíssimas en que 's vestia ab una forma ingeniosa y delicada un pensament ja íntim en lo poeta, ja inspirat per un objecte ó fet esterior, y que aixís á Grecia batejava las fuetadas d' Alceu á la tiranía, las espansions de Simónides cantant la llibertat de la patria, ó 'ls raptes báquichs ó èrotichs d' Anacreon, com á Roma, ab Catullus y Marcial, la agra diatriba de vícis y defectes privats, ó la inscripció funerària, ó 'l compendi d' una vida de glòries al peu d' una estàtua triumfal; y una segona secció d' elegías, generalment de pocas dimensions, en que se celebra la hermosura del amor ó 's ploran tristes pèrduas de pròxims ó d' estranys dels quals era devot lo poeta. En la primera secció la forma es llatina com lo llenguatje, y, si no anem errats, ha sigut apresa especialment en las obras de Marcial: en la segona secció no hi há potser mes que 'l llenguatje que sia antic, pero en cambi no hi falta sentiment ni certa inspiració que las fa agradables.

No dirém res dels versos grechs que també conté aqueixa colecció, porque l' escassíssim coneixement que tenim d' aquell idioma nos priva d' apreciarne las qualitats y de cerciorarnos de si las traduc-

cions en llatí y en italiá d' algunas de ellas, degudas á diversos amichs del autor, que las accompanyan responen als originals.

DOS FOLLETOS.—D. Francisco M. Tubino nos ha distingit enviant-nos los dos que ha publicat recientment contenint l' un lo Discurs llegit en l' acte de sa recepció en la Academia de Bellas Arts de San Fernando, seguit del de contestació del Marqués de Monistrol, que tenen per tema la defensa de la escultura moderna; y l' altre, escrit en francés y titulat *Recherches d' anthropologie sociale*, diversos estudis sobre las mes notables diferencias que separan á las distintas rassas avuy agrupadas dintre la nacionalitat espanyola. Una vegada mes ha demostrat lo Sr. Tubino la vasta y sólida instrucció que té adquirida y sa finura de criteri en l' exámen de cuestions tant difícils com las que estudia en aquestos dos folletos.

Sobre 'LS ORÍGENS DE LA ACTUAL RESTAURACIÓ LITERARIA CATALANA.—La Memoria llegida sobre aquest tema en las sessions que celebrá los dias 3 y 17 del Febrer derrer la Academia de Bonas Lletres, per lo Sr. Vice-President de la mateixa, D. Joaquim Rubió y Ors, apart de sa utilitat, que no es poca, com á acabat resúmen històrich de dits orígens, representa una intensa satisfacció pera tots los qui per dita restauració s' interessan y desitjan veure com hi posan lo coll aquells qui ab sos talents y ab sos mèrits poden ajudar ab mes eficacia á que vaja avansant.

Lo prolongat silenci que feya guardar á sa musa de desde l' any 63 en que li guanyá l' honrós títol de Mestre en Gay Saber; un retrahiment no interromput de tots los que podriam dir actes públichs de la literatura catalana; la exclusiva preferencia, que no pot ser preferencia havia de ser exclusiva, donada á estudis d' índole diferent dels genuinament literaris; l' abandono de la llengua per la qual havia en mellors temps romput tantas llansas, fins en los escassíssims moments que al cultiu de la poesía dedicava; una inesplicable predilecció per las poesías castellanas demostrada sempre, y fins ara fa poch, en ocasió bastant solemne, ab la publicació d' una d' elllas en lo volum de *Poesías provinciales* regalat al Rey per l' Ajuntament de Barcelona, com si li requéss l' haver estat *Lo gayter del Llobregat*; y altras y altras cosas que fora inoportú dur á colació, nos feyan teme á tots que l' mes entusiasta en altre temps de la literatura de casa, s' havia jubilat voluntariament si es que no s' havia penedit, y que s' dava per content ab un recó en lo Diccionari d' autors morts, conquistat per medi d' un suïcidi literari, com tots los suicidis condemnable.

Per sort no es aixís ó, al menos, no es tant com temiam: lo rapte d' indignació que posá la ploma á las mans del Sr. Rubió y li dictá la *Memoria* de que parlem, es lo rapte del enamorat que surt á la defensa de sa enamorada ab tot l' ardor que sa passió li inspira y la

justa indignació que li produheix l' ultratje de que una llengua mal-dihent la ha feta víctima. Ardor é indignació havém dit, y ara, pera fer mes justa la comparansa, dirém irreflexió y sobra de susceptibilitat.

Hi ha attachs, hi ha injurias, digas com se vulga, que no mereixen los honors de la refutació, la qual ni ha de convence á tercer de que aquells son tals perque ho sab be massa, ni á son autor quan á dirigirlos l' ha impulsat no una ignorancia escusible, sino una mala fé conscient y reflexiva.

Aquestos ayres de protecció d' alguns provensals á la nostra literatura, aquests fums de paternitat resumits y promulgats *ex cathedra* per Mr. Paul Meyer en la de llenguas y literaturas estranjerars del Colegi de Fransa ara no fa gayre, fills son, com molt bé reconeix lo Sr. Rubió, d' una excessiva y falsa vanitat de patria, no fills del convenciment meditat y fundat contra qual existencia en lo mateix Mr. Meyer aduheix aquell proves irrecusable.

Donchs be; á un attach ó á una asseveració d' aquesta naturalesa, nosaltres som axis-no se li dona, vinga d' hont vinga, mes que vinga d' un sabi de la reputació de Mr. Meyer, altra contestació que la indiferent del menospaci ó d' un sonrís de burla, ó quan mes, quatre paraulas aconsellantli que si no sab que aprengue: no se li dona la insòlita importància de contestarli de desde una tribuna tant respectable com la de la Academia de Bonas Lletres, y de aglomerar rahons y mes rahons que no ferán mella en ell perquè está decidit á que no n' hi fassan, ni 'n ferán en qui ó per un imbécil patriotisme ó per sistemática enemiga estiga resolt á tot drap á no darse publicament per convensut.

Que la literatura catalana ni es filla de la provensal ni té ab la provensal cap punt de contacte, cosa es per demés sabuda, que Mr. Paul Meyer sab tant bé com nosaltres y que tothom pot comprobar comparant obras ab obras y recordant que de cada deu que escriuen avuy en catalá los nou no han llegit de pròvensal, y encara dels nou hi ha molt que dir,-mes que la *Mireió* y 'l *Calendau*, y no en l' original, que feynas tindrian la major part pera entendrel, sino en las traduccions castellana y catalana de la primera, degudas respectivament á D. Celestí Barallat y á D. Francesch Pelay Briz, y en la catalana del segon publicada fa vuyt ó nou anys en la Revista literaria *Lo Gay Saber*, per D. Joseph Roca y Roca.

Dels demes poetas provensals no 'n coneixem qui mes qui menos sino 'ls noms y encara no 'ls sabém pronunciar en regla, y si alguna cosa d' algun d' ells se coneix es per traduccions aisladas que s' han oblidat no bé s' han acabat de llegir, ni han tingut altra trascendència que la momentànea impresió mes ó menos agradable, segons haja estat ella, que ha produxit sa lectura en qui la feya ó en qui la es-

crigué sa traducció. Y com que 'ls traductors han estat pochs, y pocas las traduccions y lo traduhit no tant notable que immediatament fes escola; y com que 'ls traductors ó importadors de literatura provençal, excepte pot ser un sol y encara lo que té mes notable no ho deu á aquella, quan han produhit obras originals s' han cuydat molt y moltíssim de no adaptar sas actituts á las actituts dels traduhits,-d' aquí que haja sigut tant, pero tant poca la influencia provençal, no ja en lo naixement de la literatura catalana perque lo non-nat no influheix en lo que sobrix de vida ni 'ls que hi van influheixen en los que ja 'n venen, sino ni en sa evolució successiva; tan poca, repetim, que feynas tindrà l qui coneixent profundament abduas literaturas vulga indicar en alguna de las obras importantes de la nostra hont radica la influhencia passiva y hont en las provençals la influhencia activa.

Los provençals nos hi tenen tan acostumats á aquests ex-abruptes, que ningú deuria no ja enfadarsen, no, ni tant sols sorpéndrensen. ¿Qué us diré? ¿No hi ha hagut un Roumieux-nos sembla molt que era ell-que al donar conte de la vinguda dels poetas provençals á Barcelona l' any 68, en l' *Armaná provençau*, afirmava haver sentit com cridavan «Visca en Mistral»? Y era testimoni presencial lo qui aixó deyal

Ah! desgraciadament ni aquí ni en lloch se victoreja als poetas! Y no obstant, á pesar de que aixó tothom ho sab, en aquella terra se doná com á cosa certa, hi jugariam qualsevol cosa. Si hagués estat d' un Mistral catalá á Provensa, allavoras ni que hagués sigut cert s' hauria cregut.

Tot aixó té una sola causa, y es que sense ser certa aquesta paternitat de la literatura provençal respecte de la catalana, creuria qualsevol que ho era si prenia las manifestacions personals de simpatía d' alguns pochs poetas catalans per lo que á primera vista aparençan ser, per manifestacions colectivas; si no mes atenia á la forma de subjecció y acatament que revesteixen, ben diferents de lo que en realitat son, es á dir, espansions d' admiració, no á una literatura, sino á una individualitat la mes prominent d' aquella, á Mistral, en una paraula.

Aixis per exemple, y vaja per tal puig lo retrau lo Sr. Rubió: la Academia dels Felibres organisada en Avinyó lo dia de Sta. Estrella del any passat.

Tothom está enterat de sa organisació y de la part relativament insignificant que en ella se reserba á la literatura catalana, considerada allí no mes que com una de tantas radiacions del foco central encés á Provensa, com una branca que rebent sa sava del tronch provençal, ensems que té homogeneitat ab ell, li serveix de ornament; ne viu y 'l decora. Lo Sr. Rubió ho demostra palpablement

y ho censura agrement, com agrement ceneura algunas altras de las bases de la Associació: pero al mateix temps no té una paraula sola pera criticar no ja la forma de la Associació sino la Associació mateixa.

Tota Associació té son justificatiu en l' objecte que 's proposa; sense un objecte útil y assequible ¿á qué associarse? Donchs bé: ¿què hi ha de pràctich y d' útil en lo Felibrige ideat per en Mistral, acceptat per los seus y acatat per alguns poetas catalans? Aixó es lo que no sabem veure. Aunar los esforços d' uns y d' altres; pero ¿á qué aunarlos? Pera fer anar endavant la restauració de la llengua y de la literatura? Pero ¿acás podém serlos nosaltres, d' alguna utilitat ó ells á nosaltres? Auvy, ¿quins punts de contacte tenen abdúas llenguas? Los d' una comunitat d' origen mes ó menos próxima. ¿Pero no hi es aquesta en últim terme ab la llengua castellana, ab la portuguesa, ab la francesa, ab la italiana? Donchs allavoras, aixampliar las bases de la Associació y ferne la de las literatures neo-llatinas, si tant volen.

Los poetas pera cultivar la bellesa no necessitan associarse; la bellesa no es com l' augment del jornal y la disminució de las horas de travall: associació pera obtenir aquests últims resultats, está bé: pera coneixe y cantar la bellesa, no 's necessita. Que la cante cada hú com la sente, en la llengua que Deu li ha dat ; que admire com en la seu la cantan los altres, y 'n tregue llisos profitosas: aquesta es la única associació justificada, la associació del esperit, sense bases, sense reunions que no tenen altre objecte que destacar personalitats, sense *majoraus*, ni set vegadas set membres, ni estrelles de set raigs, ni tonterias cabalísticas indignas de gent seria y formal.

Y aquí tornem á lo que deyam. ¿Com los poetas catalans acceptan un paper tant vergonyant y 's prestan á adherirse á las bases de una Associació de tant original índole? Los uns perque s' hi trovan enredats y deixan que rode la bola, potser per la poca importancia que hi donan, que es lo mes probable: los altres... perque en Mistral ho vol!

La gran rahó, y no obstant la rahó que 's dona !

Se pregunta á que van aquestas estravagancias del set per set y vos contestan: capritxos d' en Mistral: se pregunta qui ha ideat las demés bases, y vos contestan: Mistral; y Mistral va y Mistral vé, no sembla sino que tots siguem quintos que havem de fermar l' ase allá hont vol en Mistral. ¿Y quins son los titols d' en Mistral pera exercir aquesta autoritat? Lo ser un gran poeta: donchs no falta sino que 'ns posem á las ordres de Víctor Hugo que també es un gran poeta ó de qualsevol altre gran poeta á qui se li ocorre tenir uns quants amichs y molts admiradors entre nosaltres y, aproveitant aixó, fundar una Associació qualsevol tant estrambótica com la que ha ideat en Mistral.

¿Com negar despres que lo renaixement poétich de Catalunya es degut á la influencia dels moderns trovadors provensals y en especial del primer d' ells, Frederich Mistral, segons testualment diu Mr. Paul Meyer y diuhen altres que no veuhen las cosas mes que per la superficie? ¿No fem ab ell com un inferior ab un superior?

Desenganyes lo Sr. Rubió: mentres no 'ns decidim á reduhir las nostras relacions ab los provensals á las amistosas relacions de vehins, y 'ns deixém de tractarlos com á parents próxims, resultará sempre l' mateix: sempre semblarà que nosaltres som uns parents á qui 's passa una pensió pera que pugan viure ab comoditat y decencia. Està en lo carácter d' ells y en lo nostre, no en los mérits respectius, lo que sembla sempre que nosaltres anem á sota, essent aixis que podem anar y anem á la mateixa ratlla.

Y mes hi aniriam encara-acabem igual que havem comensat-si tots los qui ab talents com lo Sr. Rubió semblan haverse retret del cultiu de la nostra literatura, tornesssen á la palestra ferms y decidits com hi eran en altre temps y no 's contentesssen sino ab alguna cosa mes que retraire mérits que ningú nega y fer gala de titols que molts se figuraren veure despreciats per qui 'l reuneix, per quant deixa de fer lo necessari pera continuar renovantlos y acreixentlos.

J. SARDÀ.

TEATRE CATALÀ

L' HOSTAL DE LA FARIGOLA

Un altre estreno de una obra dramática ha tingut lloch en lo teatre catalá; un altre estreno y ab ell un' altra desgracia per l' autor, un altre desengany pe'l públich y una altra prova pera nosaltres del decaiment progressiu de nostre teatre. Aquest es, netament y clar sintetisat, l' èxit de l' *Hostal de la farigola*, derrera obra de D. Frederich Soler, mestre en gay saber, en la nit de son estreno en el teatro de Romea.

¿Havem de dir encara la veritat tota de lo que sentim? Si; ni gota ens ha sorprés aquest resultat final; lo preveyam de mes d' un any arrera, y avuy per avuy presentim que ab una altra temporada cómica com la d' enguany, lo teatre catalá tornará á la categoria d' infant de mamella, en que s' trovava allá pels anys de 1865.

Ja ho havém dit una altra vegada; lo teatre catalá necessita sang nova y sobre tot sanch jove, si es que deu haver de representar quelcom en la activitat literaria de nostre renixement, si es que se l' vol decantar per altra via y ferli perdre l' camí per hont hi va á tomballons en devallada. En bon' hora que escriguen com vullan y com fins ara, certs autors, si es que plau á SON PÚBLICH, empero que no pretengan pas representar l' activitat literaria en la dramática catalana.

O tot moros, ó tot cristians; ó fer pera l' art ó fer per als BUROS; ó viure en la vida del idealisme artístich ó dedicarse completament al comers. Espigolar per un cantó y per l' altre; escriure indistintamente ab la ma dreta y ab l' esquerra; decantarse are al cel ara al abisme; encendrer com vulgarment se diu una candela al Sant y una altra al dimoni, son coses que poden durar mes ó menos, empero decantades sempre á un resultat espantable.

Compadimnos del present de nostre Teatre, empero vetllem pera l' seu porvenir; si no hi ha recurs ni forma ni medi d' introduir reformes en lo modo d' esser del dit *Teatre Català* fundem ab entusiasme lo *Teatre de Catalunya* hont hi visca l' art ab atmósfera pura y vida sanitosa; buscam lo com de conservar lo bo que s' haja fet, y de fer mes bò de lo que s' haja fet; vetllem per el Renaixement.

R.

RECTIFICACIÓ

NOSTRE distingit amich lo Rt. En Salvador Mestres, en lletra de 16 del corrent Maig, nos fa observar que al estampar lo nom del arquitecte que escrigué la Memoria relativa als canals d' Urgell, se incorregué en error; puig no s' anomenava *Joan Soler y Francá* com en las páginas de la RENAISENZA se llegeix, sino *Faneca*.

Fem esta rectificació ab tant mes plaher, en quant dita lletra nos ha proporcionat varias notícies respecte de eix artista y de son fill En *Tomás Soler y Ferrer* glòries abdos de la arquitectura catalana En efecte: segons diu ab molta rahó lo Senyor Mestres, «esta rectificació es tant mes necessaria en quant deu presumirse que la història dels artistas catalans, consagre un dia un merescut recort al arquitecte que entre altras obras nos ha deixat la Llotja y la casa de 'N March de Reus, y executá, després de haber modificat lo plan d' un enginyer, lo magnífich pont de Molins de Rey. La escola d' arquitectura ha adquirit ja 'l retrato de son fill, lo dalt anomenat *Tomás* que ajudá á son pare, en la construcció del edifici de la Llotja, y la termená mort aquell, portant á efecte lo cambi de las columnas del airós saló antich, tan magistralment enclavat en lo modern edifici, trahent las vellas gastadas pel continuat refrech de mercaders y mercaderías, durant l' espay de molts segles, y substituïntlas per las actuals, obra com pocas atrevida, verdader miracle de estàtica, del qual pochs avuy en dia se veurian capassos.»

Y ja que ab verdadera satisfacció habém procurat complaure á nostre distingit amich, sentim no poder fer la esmena en tots los exemplars que s' han posat á la venda del nostre estudi sobre «I o mon invisible en la literatura catalana», puig alguns s' han venut ja. Ab tot procurarem esmenar los que restan en poder del Sr. Verdaguer, unica llibrería en que posarem á la venda los 25 exemplars dels 40 que s' estamparen apart.

G. V. Y DE V.

NOVAS

En la gran sala del Teatro Principal d' esta ciutat decorada espléndidament y ab una inmensa concurrencia tingué lloch lo diumenge 6 del present mes á la una de la tarde la festa solemne dels Jochs Florals, dinovena de sa restauració.

La orquesta generosament oferta per l' Excm. Ajuntament estava colocada en lo vestíbul tocant ab molt acert composicions propias del cas.

Lo palco escenich estava destinat pera 'ls Srs. Mantenedors, Excm. Sr. Gobernador de la Provincia, comissions del Excm. Ajuntament, Excm. Diputació Provincial, moltes altras distingidas autoritats y corporacions y l' honorable cos d' Atjunts.

L' Excm. Sr. D. Castor Ibañez d' Aldezoa declará obert l' acte pronunciant un atinat discurs que fou molt aplaudit. A continuació lo president del consistori, Sr. D. Antoni Ros de Olano llegí un ben meditat y elocuent discurs que fou interromput ab demostracions d' apreci y rebut á sa conclusió ab prolongada salva d' aplausos.

Llegí despres lo secretari D. Joaquim Riera y Bertran una estensa y atinada memoria que meresqué per part de l' auditori la mateixa bona acullida que 'ls anteriors trevalls y 's passá després á la obertura dels plechs que contenian los noms dels autors premiats.

Resultá esser autor de la poesía *L' any mil*, D. Angel Guimerá y 'n feu present de La flor natural consistent en una *azalea indica liliiflora* á la Sra. D.ª Josefina Sabater d' Aldavert que passá á ocupar l' honorifich sitial entre grans aplausos sent proclamada Reyna de la festa.

De la nomenada poesía 'n feu lectura lo mantenedor D. Gonzalo Serraclarà.

Lo primer accéssit al premi d' honor y cortesía l' obtingué D. Joseph Franquesa y Gomis ab sa poesía *La anada á Montserrat* y'l segon D. Anicet de Pagés de Puig ab la Balada *L' ànima en pena*.

Del premi de Patria consistent en una Englantina d' or, se 'n feu entrega á D. Angel Guimerá per sa poesía *Lo darrer plant de'n Clarris* que llegí D. Joseph Roca y Roca. Lo Sr. President proclamá al Sr. Guimerá Mestre en Gay Saber per haber guanyat los tres premis ordinaris que prescriuen los estatuts.

Dels accessits ne foren guanyadors en Pere Pi y Parera per *La batalla del Port* y D. Joseph Martí y Folguera per *La campana d' Osca*.

Lo mencionat Sr. Guimerá meresqué l' premi de la Viola d' or y plata per sa poesía *Romiatje* que llegí lo mantenedor D. Josep Blanch y Piera y D. Emili Coca y Collado l' únic accéssit per la seu *Lo plor de Jeremías*.

Los premis extraordinaris los obtingueren D. Anicet de Pagés de Puig lo del Centro de Lectura de Reus ab sa poesía *A una dona* y D. Jascinto Verdaguer lo de la Excm. Diputació Provincial de Barcelona per son poema *L' Atlántida*. De la poesía del Sr. Pagés y d' alguns framents del poema 'n feu lectura lo mentat Sr. Blanch.

Totas las poesías foren molt aplaudidas havent demanat lo concurs la repetició del passatge del poema titolat *Lo somni d' Isabel*.

Despres que foren cremats los plechs contenint los noms dels poetas no premiats y haber llegit lo mantenedor D. Vicens Boix un eloquentíssim y patriótich discurs de gracia que fou molt applaudit se doná per terminada la festa.

Lo dimecres 8 del corrent se doná en lo restaurant de París un ben servit banquet ab lo qual los altres companys de Consistori y varios dels mes coneguts escriptors catalans obsequiaren al Excm. Sr. D. Antoni Ros de Olano y á D. Vicens Boix qu' havian format part de aquell Jurat literari, lo primer en calitat de President.

A l' animació propia en semblants reunions succehiren al final los discursos, brindis y lectura de composicions que feren d'aquesta una festa de verdadera importancia. Iniciá 'ls brindis lo general Ros

pronunciant sentidas y catalanas frases en que expressá son afecte á la terra y regraciá á las personas que l' havian nombrat per aquell puesto, brindant per tots los poetas catalans, per Catalunya, per Barcelona y per la prempsa. Lo Sr. Boix en un entussiasta discurs s' associá als brindis del anterior, y als dos contestá'l Sr. Cutxet donántloshi las gracies en nom dels catalanistas y brindá per la terra vigatana, la patria d' Aribau y en Balmes, que tantas notabilitats ha donat á Catalunya.

D. Antoni de Bofarull brindá per l' unió de tots los pobles de llengua catalana, lo Sr. Serraclarà per la fraternitat literaria; lo señor Riera per los que allí representaren Castilla y Valencia y per lo jovent catalanista; lo Sr. Bartrina per los poetas premiats; lo señor Aulèstia per los escriptors que á Madrid han donat á coneixer la literatura catalana y per los catalanistas de América; lo Sr. Balaguer (Andreu) per los escriptors sicilians; lo Sr. Miquel y Badía, agrahí en nom de la prempsa periódica las paraulas dels Srs. Ros de Olano y Boix y brindá per las literatures provincials de Espanya y en sa representació per la poetisa gallega D.ª Rosalía de Castro. Lo Sr. Angelon ho feu per los iniciadors del actual renaixement literari á Castilla y Catalunya, á que contestá'l Sr. Ros de Olano brindant en castellá per lo Sr. Angelon en nom de *los muertos en esta vida y vivos en la inmortalidad*. Lo Sr. Boix brindá per lo poeta catalá Arolas del qui recordá alguns interessants detalls biogràfichs, com ho feu lo Sr. Bofarull dels de un dels mes renomnats poetas, premiat en lo present any.

Comensá la lectura de poesías donant á coneixer primer son autor lo Sr. Verdaguer y després lo Sr. Blanch (D. Joseph) alguns fragments de *L' Atlàntida* qu' excitaren en alt grau l' entussiasme dels concurrents. No foren menys aplaudidas las composicions que's llegiren originals dels Srs. Guimerá, Soler, Vilanova, Matheu, Reventós, Martí y Folguera y Bartrina, y especialment las que accedint als prechs dels concurrents recitá d' un modo magistral lo Sr. Ros de Olano, que foren un digne coronament de tant interessant vetllada.

Lo concert d' Euterpe celebrat avuy 31 de Maig fou molt notable no tant solament per lo selecte de las composicions ja conegudas

que s'hi executaren entre las que hi havia lo *De bon matí*, *Pel Juny la fals al puny* y *Los pescadors* de Clavé, y *La musa catalana* de Ribera, si que especialment per estrenarse la cantata *Catalunya*, lletra de D. Joseph Roca y Roca y música de D. Claudi Martinez, premi una y altra del darrer certámen celebrat per la Societat d'Euterpe.

No han quedat defraudadas las esperansas del públich que ja coneixent la lletra, ha saborejat las bellesas de la música ahont se revela la elegancia en los motius y l'coneixement de la orquestació del Sr. Martinez que's destacan principalment en las dos darreras estrofas de un efecte verament grandios.

Lo públich recompensá als dos autors obligantlos ab repetits aplaudiments á sortir á rebre las mostras de son entusiasme.

En la llibrería de Verdaguer hem vist lo primer cuadern de la magnífica obra que ab lo títol de *Antonio Viladomat, el artista olvidado y maestro de la escuela de pintura catalana del siglo XVIII* publica D. Joaquín Fontanals del Castillo. Aqueix treball fruyt de molts anys d'estudis, ve á presentarnos en tota la integritat de sa vida artística al gran pintor català que en mitg de la decadència de sa època fou l'únich que sabé mostrarse digne de l'edat d'or de la pintura espanyola.

Lo Sr. Fontanals ha rublert sa obra (que meresqué de part del Jurat del concurs per un treball històrich celebrat per l'Ateneo Català en 1871 un vot unànim de llohansa ja que per sa naturalesa no pogué entrar en concurs) de una infinitat de datos sobre la vida del artista, aixís com de mostras de sos quadros y dibuixos, reproduïts per la fotografia y l'grabat molts d'ells inèdits.

Just es que l'públich recompense los esforços del Sr. Fontanals pera honrar á Catalunya, tant mes quant aquest se proposa continuar sos treballs donant á coneixer artistas catalans com Manuel Tramullas, y los dos Juncosas célebres també en l'història de la pintura en nostra patria.

En un dels últims números de *La Notaria* hem vist publicat per nostre redactor D. Andreu Balaguer y Merino un article sobre los Arxius notariais á Italia del cual se despren la importància que

tenen pera la historia aquells diposits diplomàtichs generalment consultats no mes baix lo punt de vista legal. En una nota de la Redacció s' hi donan curiosas notícies sobre 'ls documents que enclo l' Arxiu notarial de Gerona.

Segons los periòdichs italians lo quadro que mes crida l' atenció en la actual Exposició artística de Nàpols ahont n' hi ha dels mes afamats pintors francesos é italians, es lo titolat *La conca del Ave María* original del eminent artista, paysá nostre, Sr. Tusquets.

Unim nostra veu á las continuas llohanas que per aquest triunfo tributa al artista catalá tota la prempsa.

Ha mort á Madrid lo Dr. D. Pere Mata, ilustre fill de Reus, que s' havia conquistat una justa fama per sos grans coneixements en las ciencias médicaes, manifestats en obras importantíssimas y que li havian valgut una càtedra en lo Colegi de San Carlos.

Lo Dr. Mata se dedicá en sa joventut á la poesía catalana, escriguent algunes composicions que 's feren populars, y figurant son nom en la colecció de *Trovadors nous*, una de las mes notables ab que conta nostra moderna literatura.

Desde la fetxa del número anterior s' han estrenat las següents produccions catalanas:

En lo Teatro Catalá *L' Hostal de la farigola*, comedia en 3 actes de D. Frederich Soler, y *De rebot*, pessa en un acte de D. Joaquim Dimas; al Prado Catalan *La nit de San Joan y Mefistófeles*, rondallas en un acte de D. Vicens Baruta y *Entre marits y mullers*, pessa en un acte de D. Joseph Artau; á l' Odeon *Donya Juana Tenorio y Donya Lluisa Megia*, del Sr. Piquet y *Otello ó il moro di Magnesia*, abduas en un acte; á Jovellanos *Casualitats* de don Alfret Pallardó, en un acte; y *Lo mes tonto la pega*, pessa en un acte de don N. Estapé.

A Valencia s' ha posat en escena *Pobres y richs* de D. Leandro Torromé, y á Figueras *A punt de caure*, comedia en 3 actes que ha valgut á son autor D. Joseph Amat grans aplaudiments, explendits regalos y una felicitació oficial de part del Ajuntament de aquella població.

S' ha constituit en aquesta ciutat una *Associació catalanista d'excursions científicas* que 's proposa, com son nom ho indica, fer viatges per Catalunya al objecte de recullir datos y noticias históricas, treure copias de monuments interessants, fer observacions científicas, etc. etc. La *Associació*, que conta ja ab un nombre regular d' individuos, y que 's divideix en tres seccions, literaria, artística y científica, ha donat ja una clara mostra de son entusiasme catalanista organisant un concert á benefici de la viuda y fills del malganyat artista D. Tomás Padró, que tingué lloch ahir 30 en lo Teatre Espanyol y en lo qual s' executaren baix la direcció del mestre D. Eussebi Dalmau escelents pessas.

L' entusiasme ab que ha sigut saludada l' aparició del poema *L' Atlàntida* del eminent poeta en Jascinto Verdaguer, s'ha traduït en diverses manifestacions per part de associacions particulars y oficiales.

La Diputació Provincial, després de felicitar al premiat, á proposata dels Diputats per Vich, Srs. Domingo y Font, ha pres en consideració una proposició pera obrir un concurs al efecte de premiar ab mil pessetas la mellor traducció castellana del poema, traducció que quedará de propietat del autor de aquest.

La Societat Literaria *La Mysteriosa* ha donat en son local en tres sessions consecutivas una lectura complerta del poema, devant d' un públich triadissim que li ha tributat una verdadera ovació; obsequiant després al autor y als lectors ab explendits regalos de obras de gran luxo. A iniciativa d' aqueixa meteixa Corporació s'ha constituit una Comissió pera obsequiar al Sr. Verdaguer, axis que compleixe l' any que de propietat de las obras premiadas te 'l Consistori, ab una edició monumental del poema acompañat de la traducció castellana. Ha acceptat la presidencia d' aquesta Comissió lo mestre en gay saber D. Víctor Balaguer.

L' Ateneo Catalá per sa part ha donat una sessió de lectura dels principals fragments de *L' Atlàntida* que de segur contribuirá á ferla coneixer mes entre l' públich ilustrat d' aqueixa capital, com hi ha contribuit en tota Espanya l' exelent treball publicat en *La Mañana* de Madrid per nostre company de Redacció Sr. Sardá ab lo titol de *El poema épico español*.

Finalment la Academia de Bonas Lletres d' aquesta ciutat ha nombrat al Sr. Verdaguer, per aclamació, soci honorari, com ho ha fet també lo Circol literari de Vich, ahont s' ha dat en sessió pública lectura d' alguns fragments del poema.

L' ilustrada revista bibliogràfica que's publica á Paris *Polybiblion* s' ocupa ab molt just elogi de l' última obra de nostre compatrici D. Francisco Maspons y Labrés *Tradicions del Vallés*, dedicant á est llibre, un article crítich, altre de sos redactors lo coneget escriptor Sr. Th. de Puygmaigre. Agrahim a aquest Senyor la honrosa menció que fa del laboriós colaborador de *La Renaixensa y de la llengua catalana* quan diu: «Lo Sr. Maspons es un escriptor distingit, y á nostre juhí, ho ha probat en las *Tradicions del Vallés* com ja avans ho havia fet en *Lo Rondallayre* demostrantnos palpablement quan fecundissim es l' idioma de que 's serveix y quan injustos ó ignorants son los que volen disputar al catalá lo títol de llengua.»—Trasladém á nostres germans de Castella la llissó que 'ls donan los extranjers, pera que s'esmenin d'aquells crasíssims disbarats comesos fins per alguns erudits quan incansablement motejan nostra llengua ab l' impropia denominació de *dialecto lemosin*.

En la vesprada del dia 7 del present Maig, tingué lloch en la gran Sala de Cent de Casa la Ciutat la tradicional festa literaria que la *Associació Catalanista*, dona anyalment en honra als escriptors premiats en lo certamen dels Jochs Florals.

Avans de comensar la banda Municipal colocada en lo pati gran tocà alguns escullits trossos, mentres las Senyoras al entrar en la Sala eran obsequiadass ab un tomet de poesías titolat *«Flors de Maig»* compost per alguns dels promovedors de la vetllada.

Obrí la sessió D. Francisco Manel Pau, ab un curt discurs donant las gracies als escriptors que's dignavan acceptar aquell obsequi, y als qu' hi cooperavan llegint ó donant á llegir llurs travalls, mencionant de pas la Societat *«La jove Catalunya»* de que digué n' es la hereva l' *Associació Catalanista* tocant á aquesta mena de festas.

Seguidament se llegiren las següents composicions: Lo Senyor Riera, *Una anada á Montserrat* del Sr. Franquesa, distingida ab lo primer accéssit á la *Flor Natural*; lo Senyor Roca, *Sota l' ombreta*

y *Cansó del travall*, abduas d' ell y premiada la primera per la *Misteriosa*; Lo Senyor Pirozzini (D. Carlos) *Ali Baba*, poesía festiva del malaguanyat jove lo musich poeta En Felip Pirozzini; lo Senyor Blanch *L' any mil*, del Senyor Guimerá, qual poesía havia obtingut *La Flor Natural*; lo Senyor Thomás y Bigas, *Renyinas*, del Senyor Pagés de Puig; lo dit Senyor Blanch alguns fragments de *L' Atlàntida*, de Mossen Jascinto Verdaguer, y com aquí 's manifestés un entusiasme indescriptible per aquet poema que tanta honra dona á la literatura catalana, lo Senyor Pau, oferí la cadira presidencial al Senyor Verdaguer; lo Scnyor Roca y Roca, *Lo darrer plant de'n Clarís*, del Senyor Guimerá, altre poesía premiada y que junt ab altrás anteriors doná 'l titol de Mestre en Gay Saber á son inspirat autor; lo Senyor Vilanova, un fragment d' un quadret en prosa premiat en la *Misteriosa*, d' ell mateix: lo Senyor Blanch *La batalla del Port*, que guanyá un dels accéssits á *l' englantina* y finalment lo dit Senyor D. Carlos Pirozzini, una poesía festiva.

Durant la lectura d' alguns dels anteriors travalls alguns jovens de Vich entusiastas de l' autor de l' Atlàntida li oferiren una corona d' argent, mentres altres no menos entusiastas pel ja Mestre en Gay Saber D. Angel Guimerá oferiren á aquest una corona de llorer.

La vetllada deixá agradables recorts á quants tingueren la sort d' assistirhi.

SUMARI

J. NARCIS ROCA.	L' Atlàntida	321
J. BARADO.	Wifredo lo Pilós.	332
J. TOMÁS SALVANY.	Recorts de Catalunya: Mont-serrat.	352
FRANCISCO MANEL PAU.	L' última obra de Donya Concepció Gimeno.	358
VICENS BOIX..	La posan de llarch.	364
JOSEP M. BONILLA.	Recort als poetes de Catalunya.	374
EMILI COCA Y COLLADO.	A la memoria del ilustre Asara.	376
J. SARDÁ.	La Viola.	379
R. G. V. Y DE V.	Bibliografia.	383
	Teatre Catalá.	391
	Rectificació.	392
	Novas.	393